Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: „Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 211. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 2-го ЛИСТОПАДА 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, NOVEMBER 2, 1956. No. 211. VOL. LXIII.

АЙЗЕНГАВЕР ЗАПЕВНЯЄ, ЩО АМЕРИКА НЕ ВІЗЬМЕ УЧАСТИ У ВІЙНІ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Президент у своєму зверненні до народу з'ясував американське становище до подій в Єгипті і за залізною заслоною; не бачить потреби до надзвичайної сесії Конґресу і вважає, що справа повинна бути полагоджена на терені Об'єднаних Націй; підкреслює американську приязнь з Англією і Францією та заповідає американську допомогу Польщі і Мадярщині

Вашингтон. — З'єдинені Держави Америки не візьмуть участи у війні на Близькому Сході та використовуватимуть форум Об'єднаних Націй для припинення тієї війни — запевнив президент Двайт Д. Айзенгавер у своєму зверненні до народу в середу, 31-го жовтня. При цьому Президент знову підкреслив опозицію Америки до полагоджування міжнародних суперечностей при допомозі зброї, заявляючи, що Америка робитиме все можливе, щоб не допустити до поширення війни та щоб причинитись до її швидкого закінчення. Говорячи про останні події на Близькому Сході, президент Айзенгавер висловив переконання, що „збройна акція Британії, Франції і Ізраїлю проти Єгипту була поведена помилково" та що її „навряд чи можна погодити з принципами і цілями чартеру Об'єднаних Націй". При цьому Президент ствердив, що таке становище Америки в цій конкретній справі не зменшує її приязни з цими країнами, акцію яких проти Єгипту він уважає помилковою. Коротким переглядом історії ізраїльсько-єгипетських відносин та подій, зв'язаних із єгипетською політикою відносно Заходу і Суезького каналу, президент Айзенгавер усе ж таки доказував, що „ми цілком здаємо собі справу з великих побоювань Ізраїлю, Англії і Франції" та що „ми знаємо, що вони були виставлені на тяжкі і постійні провокації". З'ясувавши ще коротко американську акцію для відхилення війни на Близькому Сході заки до неї прийшло та для припинення її після того, як вона вже почалась, зокрема згадавши про американську акцію на терені Об'єднаних Націй, Президент ствердив, що ця міжнародна організація вже в минулому доказала, що вона може припинити пролив крови, отже можна сподіватись, що їй пощастить це і тепер. На закінчення своїх вияснень Президент ствердив ще деякі принципи, якими керується американська політика. Він ствердив, що „в усіх останніх клопотах на Близькому Сході було справді багато несправедливостей для всіх заінтересованих націй", проте — говорив Президент — „я не вірю, що іншим засобом несправедливости, війною, можна це зло направити". Президент твердив: „Миру не може бути без закону. А закону не могло б бути, якби ми один закон застосовували до наших противників, а інший до наших приятелів... Мир, якого ми бажаємо і потребуємо, означає багато більше, ніж сама тільки відсутність війни. Він означає прийняття закону і підтримку справедливости в усьому світі. Ми мусимо непохитно придержуватись цих наших принципів. Поступаючи так, ми виправдаємо надії всіх людей, що настане світ, в якому мир буде панувати дійсно і справедливо."

ПРЕЗИДЕНТ НАРАДЖУЄТЬСЯ З ДЕРЖАВНИМ СЕКРЕТАРЕМ

Президент Айзенгавер відбуває з державним секретарем Джаном Фостером Доллесом нараду в Білому Домі в справі середньо-східньої воєнної кризи. Відбулася ця нарада перед промовою Президента до американської Нації виголошеної в середу 31 жовтня увечорі.

ПРЕЗИДЕНТ БАЧИТЬ „СВІТАНОК ВОЛІ" ЗА ЗАЛІЗНОЮ ЗАСЛОНОЮ

Вашингтон. — Своє звернення до народу в справі становища ЗДА у теперішній кризі на Близькому Сході, передане багатьма радіовисильнями і телевізійними станціями, минулої середи о год. 7-ій ввечорі, президент Айзенгавер попередив короткими вияснениями останніх подій за залізною заслоною, зокрема в Польщі і Мадярщині, які — в його переконанні — виразно заповідають „світанок волі" для всіх, що ще перебувають у темноті неволі. Президент в першу чергу ствердив, що совєтські режими в поодиноких країнах за залізною заслоною були накинені народам Москвою та що ціллю американської політики, без уваги на те, яка партія була при владі, завжди було намагання змінити таку ситуацію. Президент заявив, що Америка не могла змагати до того війною, бо це було б проти її принципів і проти найкращих інтересів самих поневолених народів, які зазнали б в такій війні нових терпінь і знищень. Проте, Америка допомагала і допомагає цим народам вдержати надію на волю. А втім, — говорив президент, ці народи не потребують нашої науки щодо вартости національної незалежности і персональної волі, бо багато з них, під час Американської Революції, допомагало Америці здобути цю незалежність і волю. В дальшому Президент говорив з великим признанням і подивом про події, які заіснували в Польщі і зокрема в Мадярщині, де нарід віддає своє життя за волю. Згадуючи про останні обіцянки Москви та виявлену нею готовість обговорювати можливість відкликання совєтських військ із сателітних країн, президент Айзенгавер з відповідною резервою поставився до вартости совєтських обіцянок, а в дальшому ствердив такі два важливі принципи в теперішній американській політиці відносно подій за залізною заслоною: 1. Америка дасть всю можливу господарську допомогу тим країнам, які позбулися совєтської залежности, і в цій справі американський уряд вже навіть нав'язав відповідний зв'язок з новим урядом Польщі. До своєї допомоги цим країнам Америка не ставить жадних передумов. 2. Америка не робитиме нічого такого, що могло б викликати чи потвердити совєтські побоювання, що Америка хоче здобути звільнені від совєтської залежности країни для себе чи для своїх військових або будь-яких інших цілей. Єдиним бажанням і ціллю Америки є — воля і мир для всіх.

НАДЗВИЧАЙНЕ ЗАСІДАННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ОН РАДИТИМЕ НАД ГРІЗНОЮ СИТУАЦІЮ

Об'єднані Нації. — Рада Безпеки Об'єднаних Націй прийняла на своєму засіданні в середу 31 жовтня постанову скликати негайно надзвичайне засідання Генеральної Асамблеї для призадуми над ситуацією, яка створилась на Середньому Сході внаслідку наступу Ізраїлю проти Єгипту та одночасної акції Англії і Франції. Офіційно сказано, що ОН має займатись „діями, розпочатими проти Єгипту", при чому не називається за іменем дотичних держав. „За" скликання надзвичайного засідання Генеральної Асамблеї було 7 голосів (це найменше число, потрібне для важности рішення), „проти" два (Англія і Франція), при двох, що здержались (Австралія і Бельгія). „За" голосували: ЗДА, СССР, Югославія, Національний Китай, Куба, Іран і Перу. Тому, що це була тільки процедуральна справа, то неґативне голосування не має сили „вета". Делеґати Англії і Франції заявили після того, що їх уряди застерігають собі „повну свободу дії". Коли їх запитали, чи під цим треба розуміти, що Англія і Франція бойкотуватимуть засідання Ген. Асамблеї — вони відмовились відповісти. Генеральна Асамблея мала зійтись на нормальну осінню сесію 12 листопада, в шість днів після американських виборів. Рада Безпеки була формально скликана на скаргу Єгипту проти Англії і Франції за їх воєнний ультиматум. Хоч СССР, Югославія і Іран настоювали, щоб негайно прийняти постанову проти Англії і Франції, Рада Безпеки, не перевіривши ніякого голосування по суті, вирішила передати справу на Генеральну Асамблею. Вона мала зійтись зараз на другий день, в четвер 1 листопада 1956. Не зголошено покищо ніякої конкретної резолюції. На початку засідання Ради Безпеки промовляв Даг Гаммершилд, який говорив про свої обов'язки, як сторожа ненарушности чартеру ОН. Він натякнув на можливість, що деякі члени ОН не погоджуються з ним щодо його обов'язків. Цей зворот промови ген. секретаря Гаммершилда інтерпретовано, як посередній натяк, що він або дістане вотум довір'я, або зречеться. Американський амбасадор Кебот Лодж, совєтський делеґат Соболєв, а також представники Англії і Франції, сер Пірсон Діксон і М. де Жірінґо, одностайно запевнили Гаммершилда про своє повне довір'я до нього. Англійський представник рішуче заперечував твердження Соболєва, наче б Англія і Франція нацькували Ізраїль проти Єгипту. Він пригадував напружені англо-ізраїльські взаємини. Французький представник назвав наступ Ізраїлю тільки „одним епізодом в нездорових ізраїльсько-арабських взаєминах".

Москва про ситуацію на Середньому Сході

Москва. — Керівні совєтські чинники стривожились вибухом нових подій на Середньому Сході — запевняють американські кореспонденти в Москві. Вони підтримували середньо-східній фермент, постачали зброю Єгиптові, під'юджували єгипетського президента Нассера, але не рахувалися з можливістю такого несподіваного вибуху війни. Ця середньо-східня війна все ж в деякій мірі прийшла на руку Москві — твердять закордонні обсерватори, — бо увага світу відвернулася від подій в сателітських країнах і від ролі совєтських танків в поярмлених державах. Совєтська пропаґанда старається використати ті події для своєї політики. Передусім, ця пропаґанда вказує на поведення Ізраїлю, як на наявний доказ давніших обвинувачень Москви під адресою Ізраїлю за „побрязкування зброєю" та нібито аґресивність у відношенні до арабських сусідів. Далі, большевики розписуються на всі лади про „атаку західніх імперіялістів на арабський націоналізм". Москва оскаржує в своїх часописах цілий Захід, отже також З'єдинені Держави, що це, мовляв, була „змова", яка нацькувала Ізраїль до збройного виступу проти Єгипту, щоб потім заволодіти Суезьким каналом.

АНГЛІЙЦІ БОМБАРДУЮТЬ ЄГИПЕТСЬКІ ЛЕТОВИЩА

ПАРАШУТНІ ВІЙСЬКА ВИСАДИЛИСЬ НА НЕВІДОМОМУ ВІДТИНКУ. — ІЗРАЇЛЬЦІ БУЦІМ-ТО ПІДІЙШЛИ НА 10 МИЛЬ ДО СУЕЗЬКОГО КАНАЛУ

Лондон. — За офіційним англійським повідомленням — англійське летунство бомбардувало в середу 31 жовтня вночі (тамошнього часу) „військові об'єкти" в Єгипті, при чому пояснено, що під військовими об'єктами треба розуміти передусім летовища. Єгипетський комунікат повідомляв про бомбардування англійцями Каїро, але англійський міністер закордонних справ Ллойд заперечив цьому. Часописним кореспондентам дозволено розмовляти з речником летунських залог того першого з'єднання бойових літаків, яке вернулось з своєї бойової місії на летовище в Кипрі. Англійський поручник летунства заявив, що єгиптяни були цілком заскочені налетом. Недалеко від летовища, що його бомбардовано, Каїро було освітлене і світла погасли тільки після розриву перших бомб. На летовищі були літаки, але не було людей, бо була пізня нічна пора. Англійському старшині не вільно було подавати подробиць про висліди бомбардування, він тільки заявив, що налет був „успішний". Єгиптяни, пишучи про скинення англійцями на Каїро „запальних бомб," взяли були видно, — казав англійський летун — скинені з літака „свічки", чи „лямпіони", за запальні бомби. Коли вернулось одно летунське з'єднання на Кипр, то друге відлетіло, і журналісти побачили в цьому доказ, що налети безумовно продовжувались довший час. До налетів ужито середньої величини ракетні літаки типу „Камберра". На Кипрі встановлено головну кватиру для керування операціями проти Єгипту. Головним командантом тих операцій призначено англійського генерала Чарлза Кітлея, а його заступником французького віце-адмірала П'єрра Баржо. Шефом головної кватири англійських військ на Середній Схід, яка теж поміщується на Кипрі, є летунський маршал Г. Л. Патч. Ціллю англійської летунської акції — інформують кореспонденти з Кипру — є виелімінувати єгипетське летунство з бойових дій, опанувати летунський простір над Єгиптом, після чого перевести висад, ціллю якого є окупація обширу Суезького каналу. Єгипетське командування видало перше довге воєнне повідомлення в шести точках, в якому говорить про свої наземні і летунські успіхи в боях проти Ізраїлю. М. ін., єгипетський комунікат твердить, що в летунській битві з участю дев'ятьох ізраїльських літаків французького походження і трьох єгипетських літаків совєтського походження — збито три ізраїльські машини, а решта втекли. Зате єгиптяни признають, що ізраїльські літаки бомбардували єгипетські наземні колони військ і що перед ізраїльським портом Гайфа ізраїльські літаки пошкодили єгипетський нищильник (колишню англійську фреґату) „Ібрагім". Тоді капітан казав затопити корабель. За ізраїльським твердженням — єгипетський капітан піддався разом із залогою і пошкоджений єгипетський нищильник затягнено до порту Гайфи. Взагалі — повідомлення з воєнного фронту дуже неточні й суперечні. З Кипру відлетіли частини парашутистів. Де вони висадились — не сказано. За твердженням англомовної преси — ізраїльські війська підійшли до Суезького каналу на віддаль 10 миль.

Англійці мають три військові летовища на Кипрі, три на Мальті й одно в Адені. Коли англійці евакуювали були Суезький канал, передаючи його Єгиптові, було в його обширі шість летовищ. З Кипру до Нілу пів години лету. Англійці розкидали летючки й передавали через радіостацію, щоб мешканці міст Каїро, Александрії, Ізмаїлу і Суезу трималися здалека від летовищ. Англійський міністер Ллойд заявив, що Англія рішена перевести воєнні операції з найменшими матеріяльними шкодами для Єгипту.

Стівенсон перестерігає перед роз'єднанням між ЗДА і їх союзниками

Ню Йорк. — Демократичний кандидат на Президента Адлей Стівенсон вислав в середу 31 жовтня ц. р., телеграму до президента Айзенгавера, в якій просить його не квапитися з ніякою мілітарною акцією, яка могла б поставити З'єдинені Держави Америки в одному фронті з Совєтським Союзом і Єгиптом проти демократичних союзників Америки — Великої Британії та Франції. Стівенсон висловив у своїй телеграмі застереження проти політики, яка могла б допомогти Совєтам здійснити їх далекосяжний плян, а саме роз'єднати західніх союзників і поставити їх проти себе. Вислав Стівенсон свою телеграму після своїх виборчих виступів у Ню Йорку, готуючися відлітати до Питсбурґу, де був призначений його черговий виступ. Під час своїх виступів у Ню Йорку Стівенсон атакував кількома наворотами закордонну політику Айзенгаверового уряду, зокрема ставлення Айзенгавера і Доллеса до розв'язки середньо - східніх проблем. Водночас із цим він обвинувачував теперішніх провідників уряду в їх неспроможності капіталізувати для ЗДА і вільного світу розвиток подій за залізною заслоною, що захитав кремлівською контролею на Сході Европи, і висловлювався за тим, щоб ЗДА старалися втримати свою колишню позицію „морального провідника вільного світу". Виступаючи в середу увечорі в Питсбурґу, Стівенсон заявив, що у вислідi катастрофальної американської закордонної політики на Середньому Сході, світ опинився знову перед безпосередньою воєнною загрозою.

Американські допомогові організації закликають організувати допомогу вільній Мадярщині

Ню Йорк. — Міжнародний Рятунковий Комітет, що створився у ЗДА під почесним головством адмірала Ричарда Е. Бирда, і що його президентом обрано Анджіра Біддл Дюке і головою Ліо Черне, проголосив в американській пресі заклик до американського громадянства скласти один мільйон долярів на започаткування широкої допомогової акції для вільної Мадярщини. Заклик підписали допомогові організації всіх американських національних груп, між ними Злучений Український Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК). Президія Міжнародного Рятункового Комітету подала в своєму заклику до відома, що голова його Ліо Черне уже в дорозі до Будапешту, де він має заснувати бюро Комітету, через яке мала б іти допомога для мадярського населення, що потерпіло під час останніх боїв за визволення з-під совєтського поневолення. В заклику стверджено, що ніякими здеклярованими сумами не можна винагородити геройських мадярів за їхні втрати, за знищення їхньої столиці і за те, що вони зробили в своїй любові до волі, але ж американці мусять зробити все, щоб хоч своїми пожертвами підтримати боротьбу Мадярщини за волю. Президія стверджує водночас, що вся грошова і матеріяльна допомога для вільних мадярів буде йти тільки через організації, що репрезентують антикомуністичних мадярських патріотів.

● 13 кельнерів із готелю „Валдорф - Асторія" в Ню Йорку і 2 кельнери з готелю „Статлер" відповідатимуть перед судом за фальшиві зізнання про свої прибутки з т. зв. „типсів" („на пиво"), одержуваних під час виконування своїх професійних обов'язків. Податковий уряд твердить, що згадані 15 осіб дістали за податковий рік $145,-586.12 „типсів", а подали в своїх зізнаннях $44,065, наслідком чого державу ошукано на $22,-292.13 з прибуткового податку. Всі ці кельнери діставали від $6,000 до $17,000 „типсів" річно.

Совєтські танки окружили Східній Берлін

Берлін. — Західньо-берлінська преса приносить тривожні вістки, що совєтські танки зайняли позиції вздовж кордону до Західнього Берліну, а також в сусідньому Східньому Берліні і в лісах в найближчому сусідстві Берліну. Совєтські танкові частини залишили свої постійні бараки і під кінець минулого тижня вступили до Східнього Берліну та в його найближчу околицю. Західні німецькі часописи інформують, що центром зосередження совєтських панцерних частин є Вюглмайде в комуністичній зоні. У зв'язку з подіями у Польщі і на Мадярщині большевики перегруповують свої війська у Східній Німеччині, побоюючись вибуху повстання східніх німців. Німецькі ґазети твердять, що большевики прислали з СССР до Східньої Німеччини нові частини для скріплення 22-х дивізій, які постійно там стаціоновані. Зрештою, скільки війська Москва здемобілізувала в Східній Німеччині, забравши вояків на сільсько-господарські роботи і до фабрик — цього ніхто не знає. Цікаво що совєтський комунікат з вівтірка 30 ц. м., в якому Москва заявляє готовість забрати свої війська з сателітних країн, нічого не згадував про Східню Німеччину, де вона тримає найбільшу військову силу, — нібито для охорони себе перед нападом від Заходу а фактично для підтримуван ня комуністичного режиму в Східн. Німеччині та для вдержування 17 мільйонів тамошніх німців в атмосфері вічного страху.

ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВІЙСЬКА МАРШУЮТЬ НА СУЕЗ

Ізраїльський вояк вітає своїх товаришів, що проїжджають вантажним автом в напрямі на Суез.

Мадярські комуністи бояться погрому

Будапешт. — Мадярська комуністична партія фактично втратила реальну владу. Мадярська армія перейшла на сторону революціонерів і втримує зовнішній лад на вулицях Будапешту та по інших містах разом із покликаними до життя робітничими комітетами. Мадярське летунство — зрештою невеликої сили — вже раніше заявилось за революцію, загрозивши бомбардуванням совєтських військ, якщо вони добровільно не залишать Будапешту. Анти-комуністичні настрої такі сильні і всезагальні, що комуністи бояться вибуху такого антикомуністичного зриву, получeного з вуличним тером, як він настав був після скинення комуністичного режиму Белі Куна в 1920 р. Покищо скінчилося тільки на повішенні та розстрілянні нечисленних членів зненавидженої мадярської політичної поліції, створеної комуністами. Властиво на Мадярщині нема тепер ніякої влади — доходять до висновку закордонні спостерігачі. Появились летючки революційного комітету, підписані Йосифом Дудашом, колишнім комуністом, який шість років пересидів у в'язниці і був помилуваний та „реабілітований" на два дні перед повстанням. Він зірвав із комуністами і заявляє тепер, що не має довір'я до Імре Надя. Чути голоси, що єдиний кардинал Міндсенті, тільки-що звільнений з в'язниці, може завести лад, користуючися повним авторитетом в народі.

В АМЕРИЦІ

● **Американські картографи** дістали раптом великі замовлення на мапи Середнього Сходу. Навіть у Пентаґоні гарячково працюють над виготовленням в найшвидшому часі таких мап, що б розіслати їх усім військовим одиницям і станицям у зв'язку з новою війною між Ізраїлем та арабами й інтервенцією Англії і Франції.

● **Мехіканські соціялісти** зажадали від президента Адольфо Руїза Кордінеза, щоб Мехіко зірвало дипломатичні взаємини з Совєтським Союзом на знак протесту проти „масакри, яку совєтські танки перевели серед мадярських патріотів".

● **Нюйоркський губернатор** Гарриман закликає всіх американців молитися у найближчу неділю за жертви терору в Польщі й Мадярщині. У його заклику підкреслюється злочинність совєтських танкістів, що стріляли в Будапешті на безборонних жінок і дітей.

● **Сенатська підкомісія** в справах внутрішньої безпеки переслухувала шістьох американських громадян, що працювали або ще й тепер працюють в американському відділі совєтської пресової аґенції ТАСС. Голова цієї Підкомісії сен. Істленд твердить, що ТАСС вербує своїх співробітників з рядів комуністичної партії, але наказує їм назовні виступати як безпартійним. Естера Шілдс у своїх зізнаннях запевняла, що вона 20 років працює для ТАСС-у, але ніколи не була членом компартії.

● **Число безробітних в Америці** впало у жовтні ц. р. до 1,909,000 осіб, зменшившись в порівнянні з вереснем ц. р. на 89,000. Найнижчий стан безробітних був у листопаді 1953 р., коли він становив 1,699,000 осіб. Число затруднених в ЗДА дійшло до цифри 66,173,000, з чого в сільському господарстві працюють 7,173,000 осіб.

● **Ще один московський поворотець „на родину"**, Серафим Стрельков, дістав дозвіл від державного департаменту виїхати з своєю дружиною і 26-річною донькою до Совєтів на совєтський пашпорт. Стрельков офіційно зрікся американського громадянства.

● **У м. Пемброк** у стейті Джорджія пошкоджений військовий бомбардувальник падав просто на шкільний будинок. Наочні свідки стверджують, що, мабуть, пілот зауважив це і в останній хвилині скрутив літак так, що машина вдарилась об землю за 100 стіп від школи. У школі було тоді 210 дітей. Всі три летуни згинули.

В СВІТІ

● **6,000 американців** вже виїхали з Ізраїлю, Єгипту, Йорданії і Сирії. Залишилось ще 5,800 американських громадян, майже виключно в Єгипті й Ізраїлі. В Ізраїлі є ще коло 2,000 жидів американських громадян.

● **На лондонській біржі** у зв'язку з ізраїльсько-єгипетською війною та англо-французькою інтервенцією сильно впали акції всіх компаній, включно з нафтовими, які безпосередньо залежать від постачання нафти через Суезький канал. На нюйоркську біржу події на Середньому Сході не вплинули, а на вістку про англо-французьку збройну інтервенцію пішли вгору акції компаній нафтових, сталевих, летунських і кораблебудівельних.

● **Кипрські революціонери** покищо виграли на англо-французьких приготуваннях до експедиції проти Єгипту, бо всі парашутні війська, зайняті виловлюванням революціонерів з їхніх криївок у горах і лісах, навантажено на транспортові кораблі. На Кипрі було коло 30,000 англійського і коло 5,000 французького війська.

● **В Єгипті** є два генерали Амери, яких часто плутають: генерал-майор Абдель Гакім Амер — військовий міністер і головний командант об'єднаних збройних сил Єгипту, Сирії, Йорданії і Савді Арабії, а генерал - майор Алі Амер командує східньою єгипетською армією, головна кватира якої знаходилась на Синайському півострові. Це саме проти його військ звернулась перша атака ізраїльської армії.

● **Лондонський** щоденник „Дейлі Телеґраф" зажадав у редакційній статті відкликати „ревізиту" репрезентаційного англійського балету в Москві, на знак протесту проти ганебної ролі совєтської армії на Мадярщині.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СКОМПЛІКОВАНА КРИЗА

Міжнародно-політична криза, яка виникла на Близькому Сході у зв'язку із збройним наїздом Ізраїлю на територію Єгипту, належить до найбільш скомплікованих критичних подій у теперішньому критичному світі. Пригляньмося коротко самим фактам.

Між Ізраїлем та Єгиптом і іншими арабськими країнами існувало формальне перемир'я під наглядом Об'єднаних Націй. Це перемир'я обидві сторони порушували, скидаючи, очевидно, вину завжди на противника. Все ж таки до більшого конфлікту не приходило, і прикордонні випадки полагоджувано в рямках Перемирчої комісії ОН. В останніх часах взаємні напади збільшились, а в Єгипті були зорганізовані навіть „відділи самогубців", які в кількості 4-5 осіб мали виконувати бравурні напади на ізраїльські оселі.

Ізраїльсько-арабський конфлікт був уже давніше скомплікований і призвів у великій мірі до того, що три західні великодержави, Америка, Англія і Франція, підписали в 1950-му році спільну деклярацію, зобов'язуючись ґарантувати мир на тому обширі в рямках Об'єднаних Націй або й поза ними. Без уваги на те, хто на кого напав би, той мав би бути проголошений аґресором і проти нього мала б бути скерована спільна акція тих, що підписали деклярацію.

Щоб не допустити до загострення конфлікту та перетворення його у війну, західні держави отягалися з доставою зброї, як для арабських країн, так і для Ізраїлю, обмежуючи свої достави тільки такою зброєю, яка може вважатись „оборонною". Підозріваючи, що Ізраїль все ж таки краще озброюється, Єгипет обійшов західні вагання і, порозумівшись з Москвою та її сателітами, почав діставати совєтську зброю, разом з всілякими інструкторами та дорадниками. Ясно, що західнім великодержавам це не могло подобатись, і тоді прийшла західня відмова допомоги в плянованій Єгиптом греблі на Нілі, далі — єгипетська акція з націоналізацією Суезу, нарешті — наїзд ізраїльських військ на єгипетську територію і — остаточно теперішня криза.

Криза справді таки скомплікована. Америка, виходило б, мала секретні повідомлення про можливість ізраїльського наїзду, бо президент Айзенгавер два рази особисто апелював до ізраїльського прем'єра Бен-Ґуріона, щоб здержався від будь-якого насильства. А втім, про можливість такого насильства вказувала і мобілізація в Ізраїлі.

Не зважаючи на ці апелі, до насильства таки прийшло. Ізраїль запевняє, що він не має жадних імперіялістичних чи агресивних замірів і що збройна акція проти Єгипту має на меті лише зліквідувати пристановища єгипетських „самогубчих відділів", які нападають на ізраїльську територію і непокоять ізраїльське населення. Зокрема і підкреслено Ізраїль заявив, що він не має ніяких плянів та цілей щодо Суезу, бо на це він, Ізраїль, „замалий".

Вступлення ізраїльських військ на єгипетську територію зелектризувало світ. Найбільш рішучо і — в нашому переконанні — цілком правильно зробила Америка, яка негайно скликала Раду Безпеки ОН і внесла резолюцію із засудом акції Ізраїлю. Таке становище з'ясовує одним реченням в редакційному коментарі і „Н. Й. Таймс", пишучи: „Очевидно, що постійні насильства арабів проти Ізраїлю та постійна відмова арабів від встановлення справжнього миру є основними факторами в ситуації, але це ще не виправдує ізраїльського вмаршу в Єгипет".

Тим часом, дві інші західні великодержави, Англія і Франція, без попереднього порозуміння з Америкою, поставили Єгиптові й Ізраїлеві ультиматум — припинити воєнну акцію впродовж кількох годин, бо в противному разі англійські і французькі війська висадяться в зоні Суезького каналу для його охорони. Єгипет ультиматум відкинув, а Англія і Франція приступили до здійснення свого попередження, теж не зважаючи на апель президента Айзенгавера, щоб бодай хвилево здержатись від такої акції. Ще раніше представники обидвох цих країн зголосили в Раді Безпеки спротив американській резолюції щодо засуду акції Ізраїлю.

Совєтський Союз піддержав американську резолюцію в Раді Безпеки і теж є за засудом Ізраїлю, але з інших мотивів. Совєтська пропаґанда твердить, що всю акцію Ізраїлю проти Єгипту зааранжували західні великодержави, щоб мати притоку до поновної обсади своїми військами зони Суезького каналу і щоб позбутись єгипетського президента Нассера, з амбіціями „вождя" всіх арабів, не в останній мірі за те, що він живе в згоді з Москвою, слухає її дорадників та приймає від неї зброю. Москва рівночасно заповіла, що готова вислати на допомогу Єгиптові своїх „добровільців". Мільйони комуністичних „добровільців" уже „допомагали" в Кореї. Президент Айзенгавер заповів, що Америка не візьме участи у війні та що через Об'єднані Нації, Генеральну Асамблею яких уже скликано, змагатиме до замирення. Криза направду скомплікована.

Вол. Дорошенко

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ ТА ІВАН ФРАНКО

Так склалося, що великий галицький Митрополит Андрей Шептицький, який став майже символом Галицької Волости, помер дванадцять років тому, в 1944 році, саме 1-го листопада, отже в тому дні, коли ця частина української землі в 1918-му році скинула довговікове ярмо та зголосила і зброєю обстоювала своє право на вільне, ні від кого незалежне життя в одній суверенній і соборній Українській Державі. А що цього року обходимо і сторіччя з дня народин найбільшого сина Західньої України, Івана Франка, то не від речі буде згадати і про відношення між цими двома великими мужами Галичини та, без сумніву, і всієї України. Це тим більше, що на окупованій Україні большевики намагаються за всяку ціну протиставити одна одній ці визначні наші постаті. Мовляв, Іван Франко — безбожник і ворог релігії й зокрема католицизму, „викривав" ворожу українському народові діяльність митрополита Андрея, вірного слуги Ватикану. А знову, нібн й Митрополит виступав вороже проти Франка. В дійсності було навпаки: і Франко й Митрополит один одного шанували. У всякому разі, не можна мішати докупи давніші факти з фактами пізніших років, коли колишні противенства вирівнялися. Нижче наводжу два вимовні свідоцтва про дуже приязне відношення митрополита Андрея до Франка й за життя його й після смерти.

В теплій статті покійного д-ра Івана Німчука „Великому Каменяреві", присвяченій Іванові Франкові і надрукованій уже після несподіваної смерти автора в католицькому тижневику „Українські Вісті", що виходить в Едмонтоні, як орган єпископа Ніля Саварина (1956, ч. 22 з 28 травня) читаємо зворушливі рядки про пошану, яку виявили Митрополит Андрей до Франка в 1913 р. і теперішній Митрополит Йосип у 1943 р. А знову зі спогадів доньки Івана Франка, п. Анни Ключко, яка живе тепер у Торонті, довідуємося про ставлення Митрополита до її великого батька. Відповідний уступ її ширших спогадів про батька наводжу тут з її дозволу із ласкаво присланого нею рукопису. В опублікованих п. Ключко спогадах про батька в київському журналі „Дніпро" (1956, кн. 6) згаданого уступу про митрополита Андрея, очевидно, нема.

От що пише покійний д-р І. Німчук:

„Український нарід з пошаною і з любов'ю згадує великого Каменяра у 100-річчя його народин. Не від речі буде згадати, що й другий великий син цього ж кутка нашої землі (Галичини — В. Д.) Митрополит Андрей Шептицький глибоко цінив і шанував величезні заслуги Івана Франка. На Франковім ювілеї, що відбувся у Великому Театрі у Львові (в 1913 році — В. Д.), Митрополит Андрей не тільки прийшов особисто віддати поклін Франкові, але й під гарячі оплески присутніх впровадив його під руку на почесне місце. А Митрополит Йосип Сліпий, що сьогодні страждає на засланні далеко від рідної землі, під час зеленосвяточних поминок у 1943 р. на львівському Личаківському цвинтарі в численній асисті духовенства відслужив урочисту Панахиду на могилі Івана Франка".

А тепер дамо слово пані Анні Ключко:

„Знаменні відвідини в нашім домі — це були Митрополита Шептицького. Тато не раз нагадував про нього в розмові з мамою, а звертаючися до нас, приказував: „Був Шумлянський не шумів, був Шептицький не шипів".

Видно, що візита митрополита була заповіджена, бо тато вийшов напроти нього до візника і з ознаками пошани ввів його до своєї кімнати. Тато змолоду цікавився постатями з Св. Письма, Житій мучеників, апостолів і годинами просиджував у бібліотеках, пильно студіюючи старі церковні книги, та і в його бібліотеці були не одні цінні, в грубих обкладинках, наїджених молями, писані кирилицею старинні книги, які він придбав або на приходствах або в антикварнях. Знаючи про це, Митрополит зайшов до тата продискутувати деякі для нього цікаві питання. По відході Митрополит виявив бажання побачити нас, дітей. І тоді то вперше мені прийшлось побачити Його величну постать. Він привітався з мамою, що нас підвела, кожного з нас запитав ім'я, кожного погладив по голові, поблагословив.

Мені прийшлось ще двічі стрінутися особисто з Митрополитом. Я скінчила учительську семінарію і по матурі, як кожного року, ми — учениці — приготовляли концерт. Кружок комітетових розносив запрошення до визначних громадян. Мені випало йти до Митрополита. Я з товаришкою пішли до церкви св. Юра, коло якої була його резиденція. Нас впроваджено до почекальні, а за якийсь час до кімнати самого Митрополита. У притемненій кімнаті він сидів величний і могутній у своїм фотелі. В той час терпів він тяжко на свою недугу, але ласкаво прикликав нас до себе і розпитав про ціль приходу, й питався, як називаємося. Почувши моє ім'я, він звернувся до мене, зачав розпитувати докладно про мої студії, мої заміри на будуче, потім звернув на особисте життя, питав про маму, як її здоров'я. Митрополит вислухав мене уважно, жаліючи маму. Це мене дуже вразило і зворушило, бо в той час мама була тяжко хвора, всіми забута й покинута.

Третя й остання зустріч була в Києві в році 1917 в першу річницю смерти мого тата. Митрополит, звільнений російською владою з заслання, приїхав до Києва й тут задержався, вичікуючи дозволу вернутися до Львова.

У мене з'явилося бажання, щоб ніхто інший, тільки Митрополит відправив панахиду по татові і з тим бажанням я пішла до нього. Мене стрінув о. Михайло Цегельський у скромно влаштованій вітальні. Почувши, за чим я прийшла, він заявив мені, що це річ немислима, тато вмер без Бога і Митрополит напевно відмовиться. На ці його слова з сусідньої кімнати вийшов сам Митрополит і, звертаючися до о. Цегельського, заяви: „Ви помиляєтеся, отче, тим більше ми за таких людей повинні молитися". Потім звернувся до мене, привітався й дав свою згоду. Панахида відбулася в католицькім костелі. Церква була переповнена. По панахиді Митрополит вийшов і промовив, згадуючи тата в словах піднесених і зворушливих".

Оці свідоцтва будуть, мабуть, для багатьох просто ревеляційні. Разом із іншими говорять вони дуже промовисто про велич духа і широке серце покійного Митрополита.

Мілена Рудницька

ЯК ГОЛОСУВАТИМУТЬ АМЕРИКАНКИ В ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ

В міру того, як зближається термін президентських виборів, обидві партії напружують усі сили, щоб в останній, так би мовити, хвилині завоювати в користь свого кандидата голоси виборців. Головна річ тепер у тому, щоб прихилити на свій бік симпатії тих громадян, які ще ваґаються, за котрого з кандидатів вони мають голосувати, і щоб спонукати до участи у виборах тих, які ними взагалі не цікавляться.

Тому й не диво, що у цій кінцевій стадії виборчої кампанії партійні стратеги і самі кандидати приділяють особливу увагу жінкам-виборцям. Коли судити з голосів американської преси, широка публічна опінія також живо інтересується питанням, яке становище займуть у виборах жінки. Бо власне вони належать у великій мірі до категорії „ще нерішених", або до категорії „байдужих" виборців. Таким чином жінки до останньої хвилини становлять собою ту невідому величину, що може рішити про результат виборів.

Згідно з останнім підрахунком статистичного бюра, в ЗДА є 102.091.000 управнених до голосування громадян, — з них 53,652.000 жінок і 49.091.000 чоловіків. Отже, перемога в цих виборах теоретично залежить від жінок, бо вони мають кількісну перевагу, і то перевагу дуже поважну. На чотири з половиною мільйони жіночих голосів більше, ніж чоловічих — це не жарт!

У зв'язку з цією кількісною перевагою жінок виборців виринають два питання, що мають гостро актуальне значення. Перше з них стосується до самого участництва у виборчому акті. Яка буде фреквенція жінок у виборах? Скільки американок, що потенціяльно є виборцями, скористаються з свого виборчого права? Подруге, як вони будуть голосувати? Чи можна щонебудь сказати, в котрий бік схиляться їхні симпатії? Іншими словами, якими мотивами керуються жінки, даючи виборчий бюлетень за того чи іншого кандидата?

Щодо фреквенції американок у цих виборах можна скласти такий гороскоп. В усіх державах світу участь жінок у виборах є ще завжди слабша від участи чоловіків. Однак, досвід усіх народів доводить, що від етапу до етапу, від одних виборів до других, відстань між жінками й чоловіками зменшується: поволі жінки доганяють чоловіків. В міру того, як росте їх громадсько-політична свідомість, жінки щораз краще розуміють пов'язаність свого маленького особисто-родинного чи професійного світу з інтересами загалу і „великоюо політикою". Разом з цим зникає байдужість до виборів і збільшується відсоток голосуючих жінок.

Те саме стосується й до американок. Від 26 серпня 1920 року, коли 19-та поправка до американської конституції дала американкам право голосу, минуло 36 років. Цьогорічні президентські вибори є вже десятими з черги, в яких жінки беруть участь. З великою імовірністю можна передбагати, що відсоток жінок, які зроблять із свого виборчого права вжиток, буде цього року ще більший, ніж у попередніх виборах. На підтвердження цього здогаду можна подати такий факт. У трьох районах Ню Йорку, а саме в Менгетені, Бронксі і Квінсі, зареєструвалося до голосування більше жінок, ніж чоловіків. Тільки в Брукліні і Річмонді перевага по боці чоловіків, але в усіх п'ятьох нюйоркських районах в цілому підрахунок зареєстрованих виявляє перший раз в історії Америки надвишку жінок.

В обличчі таких фактів годі дивуватися, що партійні апарати всілякими способами намагаються здобути жіночі голоси. Однак, уся заковика в тому, що ніхто досі не збагнув тайників душі жінки-виборця! Нема жадної рецепти, як приєднати жінок, бо нема жадного правила, що пояснювало б, які розумові міркування чи емоційні мотиви, які інтереси чи симпатії спонукують жінок давати голос за кандидата. Інститут соціяльних дослідів Мишиґенського університету опублікував недавно висліди своїх студій над виборцями, але ці висліди такі загальні, що практичних вказівок кандидатам вони дати не можуть. Напр., згаданий науковий інститут прийшов до висновку, що жінки не зацікавлені питаннями суспільної опіки й виховання в більшій мірі, як чоловіки, і що, з другого боку, вони не менше чоловіків цікавляться проблемою війни і справами закордонної політики. Себто традиційний поділ зацікавлень і уподобань на „чоловічі" і „жіночі" — неправильний, бо жінки виявляють не меншу гаму індивідуальних різниць у вдачі, нахилах і поглядах, як чоловіки. Отже, нема окремих проблем для жінок-виборців, бо всі проблеми державного життя стосуються до них так само, як до чоловіків.

Також другий висновок дослідчої комісії Мишиґенського університету відбігає від загальноприйнятої опінії: заміжні жінки не конче голосують так само, як їхні чоловіки. Якщо подружжя голосує однаково, то це — внаслідок однакового суспільного оточення, аналогічного життьового досвіду і інтересів, але це не є доказом, що жінки приймають безкритично політичне становище чоловіків. Ідентичні спостереження про розходження в поглядах між обидвома дружинами подають репортери „Ню Йорк Таймсу", які на місцях збирають інформації про настрої виборців. Вони ствердили в різних місцевостях, що нема однозгідности в справі голосування між чоловіком і жінкою. В багатьох випадках жінки заявляються за Айзенгавера, тоді як їхні чоловіки є прихильниками Стівенсона. В Бостоні два молоді адвокати, лідери місцевого демократичного комітету, признались репортерам, що їхні власні жінки голосуватимуть за Айзенгавера! У місті Рочестер видатний юнійний діяч скаржився, що нема змоги відірвати його жінку від телевізійного апарату, коли промовляє Президент. „Сидить, мов заворожена із сльозами в очах і не пропустить ні одного його слова!", — казав з досадою!

Здавалося б, що керівники виборчої кампанії повинні знати, якими засобами можна приєднати жіночі голоси. Але інтервю, що його співробітниця „Ню Йорк Таймсу", Нона Бравн, перевела в цій справі з головними менаджерами обидвох партій, виявило, що й вони не мають ключа до душі жінки-виборця. Погляди, що їх вони висловлювали, були часто діяметрально протилежні, напр., щодо питання емоційности й суб'єктивности жінок. Лише в одному панує згідність; що жінки є інші, як чоловіки, що вони інакше реаґують, інакше сприймають події і проблеми. Але вхопити це „інакше", здефініювати, в чому воно полягає, дати докладне визначення властивостей жіночої психіки — ніхто не вміє.

А тому кандидатам і всьому їхньому допоміжному апаратові залишається тільки одне: спертися на емпіризмі й інтуїції. Обидві партії прийшли до пекерояання, що жінки не люблять, щоб влаштовували для них окремі мітинги, зверталися до них з якимись своєрідними жіночими гаслами, чи наголошували для них в промовах якісь особливі жіночі теми. Тому обидві партії прийняли таку тактику, нібито вони не відрізняють між виборцями жінок і чоловіків, А проте, оби-

(Закінчення на стор. 3-ій)

ПАМ'ЯТІ ВІДНОВНИКА УАПЦ

22 жовтня минуло три роки з дня смерти світлої пам'яти Митрополита Полікарпа. Минулої неділі в багатьох українських православних церквах відправлено панахиди за спокій душі покійного Митрополита. Ми відзначаємо цю дату не лише, як день смерти Архипастиря, що займав найвище становище в ієрархії УАПЦеркви. Цей день був теж і днем жалоби цілої української громади, бо історичний чин, що його довершив покійний Митрополит, має дуже велике значення для української нації та її боротьби за незалежність: він відновив канонічну ієрархію УАПЦеркви і таким чином унезалежнив Українську Православну Церкву від Церкви Московської, що її використовував царат, а тепер використовує большевизм для русифікації та підтримки імперіяльної політики єдиної неділимої Росії.

Релігія і духовенство мають великий вплив на народні маси. У часи, коли Українська Церква ще не була підпорядкована Москві, її духовенство було віддане інтересам свого народу і підтримувало національні традиції та патріотизм, розвивало письменність і культуру, запалювало в боротьбі з ворогом. Коли ж Москва, після Переяславської угоди, знищила незалежність Київської Митрополії і підпорядкувала її Москві, то ситуація різко змінилася, бо уряд вимагав, щоб духовенство стало підпорою самодержавія і допомагало поборювати незалежницькі рухи. За царських часів духовенство на Великій Україні було переважно українського походження і симпатизувало українству, але через адміністративну залежність від Москви не могло брати активної участи в національному русі. Однак, із священичих родин вийшло багато українських політично-громадських діячів — вихованців духовних семінарій, що були осередками національного руху. Тепер ситуація під цим оглядом безумовно ще гірша, бо всі традиційно-священичі родини большевики винищили, а створена большевиками т. зв. православна церква є лише пропаґандивним засобом в руках Москви, що має, з одного боку, переконувати вільний світ у тому, що в СССР є свобода релігії, а з другого — творити у підневільних народах ілюзію правдивої Церкви, яка по суті слухняно виконує всі накази окупантів.

Згадуємо про це для того, щоб кожний українець усвідомив собі, яку велику користь для національної справи вчинив Митрополит Полікарп, відновивши канонічну ієрархію Української Автокефальної Православної Церкви. Наша Православна Церква має свої недомагання: тертя і непорозуміння поміж ієрархами, недостатня богословська освіта частини духовенства тощо, але їй не можна нічого закинути під оглядом національним. Як Українська Православна Церква створена покійним Митрополитом В. Липківським, так і УАПЦ, заснована Митрополитом Полікарпом — не обмежувались лише церковно-релігійною діяльністю. Вони разом з тим були чинниками національно - освідомлюючими. Опинившись на еміґрації, ми побачили, що УПЦ гідно сповняє свою ролю, як основна клітина нації, що бореться за свою незалежність: вона плекає національні традиції, обстоює національні інтереси, підримує патріотизм і відданість Батьківщині, бере участь у вихованні молоді, молиться за померлих Провідників і Борців, за волю Батьківщини, незалежно від їхньої релігійної приналежности. Саме з цих міркувань Українська Автокефальна Православна Церква є нашим духовним скарбом і великим національним здобутком, що його великими зусиллями, терпінням і наполегливістю створив для нас покійний Митрополит Полікарп, відновивши канонічну ієрархію УАПЦ.

А. Ґудзовський

Д-р Б. Т.

БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ЛЬВОВІ

(2)

Вже за спонукою віденської „Січі" висунено домагання заснувати катедру української історії у Львівському університеті, а на загальному студентському вічу, що відбулось в Коломиї в 1884 р., винесено постанову, щоб на всіх факультетах університету заведено паралельні катедри з українською викладовою мовою, зокрема, щоб засновано катедру української історії. З цих усіх домагань сповнено тільки одно, а саме в 1894 р. креовано катедру історії Сходу Европи, а не історії України. Цю катедру обняв професор Михайло Грушевський.

В липні 1899 р. відбулось велике віче, присвячене виключно університетській справі у Львові, яке пішло слідами посла Д. Танячкевича, що підніс її в австрійському парляменті, і винесло постанову з домаганням повного українського університету. Це домагання викликало серед поляків велике обурення.

Безупинна боротьба за український університет

У зв'язку з домаганням повноти прав української мови в університеті, уже в березні 1900 р. приходить до поважної сутички між українськими і польськими студентами, у висліді якої було ранених коло 20 поляків і 3 українці. Ці домагання підтримали вповні Наукове Т-во ім. Шевченка і Головне Т-во „Просвіта". У зв'язку з тим на філософічному відділі університету засновано другу катедру української літератури.

Восени 1901 р. відбулось студентське віче у Львові, що домагалося утворення численних українських катедр в українській мові. Студенти зажадали усунення всяких перепон при складанні риґорозів в українській мові (це домагання за час існування Львівського університету ніколи не сповнено), призначення українських екзамінаторів для всіх державних іспетів в українській мові, а далі введення українських друків в університеті згідно з обов'язуючими приписами. Цього не вдалось тоді осягнути. Університетська адміністрація домагання студентів знехтувала.

Катедри цивільного права (початково проф. д-р П. Огоновський, а потім пос. д-р Ст. Дністрянський) та карного права (д-р П. Стебельський) і цивільної процедури (проф. д-р В. Верґановський) були тими, що давали студентам правничого факультету можливість складати іспити в українській мові. До цивільного права призначувано суддів апеляційного суду, як д-р І. Кміцикевич і ін. Бували рідкі випадки, що й жиди склали цей іспит в українській мові, як наприклад, Г. Фінкельштайн з Брідщини, але за це мстились на них вшехполяки професори Гломбінський, Грабський та інші і „палили" їх при III іспиті!

Восени 1901/02 року відбувається по забороні ректорату в університецькім будинку українське нелеґальне віче, внаслідок якого п'ятьох студентів з університету усунено. На знак протесту українці-студенти рішили залишити Львівський університет і податись поза границі Галичини на західні університети у Відні, Граці, Празі, а то й Німеччині, у Мюнхені і ін. В боротьбі за український університет ця подія знана, як сецесія українських студентів у Львові, і вона мала широкий відгомін у всій Західній Европі.

Найбільшими ворогами заснування українського університету у Львові були „ендеки" (польські народові демократи), до яких належали частинно й галицькі великі земельні власники. Польська преса взагалі, а львівська зокрема дуже гостро засудила сецесію. У своїй засліпленості й шовінізмі вона виступила з твердженням, що українці . . . не дозріли до свого університету!

У зв'язку з всіма тими подіями вже тоді серед наукових кол у Львові виринула думка заснувати приватний український університет, але такої великої інституції поставити відразу неможливо. Тому в 1904 р. зорганізовано так звані Наукові вакаційні курси, присвячені передусім українознавству. На них викладали галицькі та наддніпрянські професори, а участь у них брала не тільки галицька, але й наддніпрянська молодь.

Великі прикрощі почалися в Львівському університеті восени 1905 р. з приводу іматрикуляції, коли то „Академічна Громада" у Львові, в якій обговорювано та підготовлювано виступи в університетській справі (нею керував тоді студ. Степан Витвицький, теперішній президент УНР), вислала студентську делеґацію до ректорату з жаданням іматрикуляції для українців по-українськи, а університетська влада на це не згодилась.

В 1906 р. ректор університету відмовив українським студентам дозволу на віче з тої причини, що делеґація зверталась до нього по-українськи, а він вдав, що їх прохання не розуміє! Віче відбулося всупереч забороні. Між українськими студентами і поляками дійшло тоді до бійки, що покінчилась пораненням кількох десятків студентів.

Кривава іматрикуляція!

У 1907 р. при іматрикуляції українські студенти таки зорганізували віче, під час якого потурбовано секретаря університету Віняжа, в кількох викладових залях розбито обстановку, а університетську авлю цілком здемольовано. На швидку руку зорганізовано студентську демонстрацію. Студенти йшли чвірками, співаючи „Ще не вмерла", „Не пора", „Ми гайдамаки!" і т. д. Демонстранти йшли вулицями Академічною, Галицькою, Ринком під „Просвіту". Там самочинно похід розв'язався. По обох боках похід супроводжала кінна поліція.

В міжчасі ректорат покликав на університет поліцію. Вона ствердила здемольовання авлі. На домагання ректорату заарештовано понад 100 студентів, яких звільнили аж по чотирьох добах голодівки арештованих. За деяких зложено грошову кавцію.

Польський письменник Генрик Сенкевіч зневажив у пресі українську студентську молодь, і переведений в тій справі судовий процес у Відні закінчився компромітацією оскарженого Сенкевича. Справа університету для українців Східньої Галичини стала незвичайно популярною закордоном. Польська преса почала в неправдивому світлі представляти минуле українського народу і зневажала українське громадянство. Це посилило акцію в справі університету.

(Далі буде).

БУЛА ГРОЗА . . .

Була гроза.
Вербі зламала віти.
Вершина розкололася навпіл.
А стовбур хоче ще довго жити
І бачить сонце, бачить видноколі.

Галузки висуває він з коріння
І зеленіє, забува біду.
Я до верби з дороги у затіння
Немов до подруги своєї йду.

Вона знесла нелегко
[дні сутужні,
Та свіжі віти рясно підійма,
І я радію силам її мужнім,
Немов грозу пережила сама.

ВАЛЕНТИНА ТКАЧЕНКО

Володимир Барагура

МИНУЛЕ, ТЕПЕРІШНЄ Й МАЙБУТНЄ „ВЕСЕЛКИ"

(5)

Подаємо в абетковому порядку прізвища авторів, твори яких оригінальні або в передруках були вміщені в „Веселці": Андерсен Г. Х., Антоновичева К., Бандурак В., Барагура В., Бачинський Л., Білецька Т., Воднарчук І., Божемська Я., Борисевич Л., Бурик Н., Бучинська В., Верн Ж., Вечер Я., Вільха С., Глібів Л., Гординський С., Грінченко Б., Данилович Б. (Гошовський Б.), Діма, Дмитренко Т., Дубина В., Евентуальний І., Езоп, Забіла Н., Завадович Р. (Роляник), Іваненко О., Керницький І. (Ікер), Кобець О., Кокольський М., Косач-Кривенюкова О., Кравченко У., Лепкий В., Лесич В., Лівицька-Холодна Н., Ліндорфс-Русова Л., Лотоцький А., Людим І., Лятуринська О., Мак О., Максимович М., Малицька К. (В. Лебедова), Маморський М., Мирний П., Наріжна І., Наркевич Н., Нижанківський Б., Олексієнко П., Олесь О., Перелісна К., Переяславець В., Петрів М., Погідний М., Полтава Л., Пчілка О., Радзикевич В., Риндик С., Роговська І., Рубчак Б., Савицька І., Свідзінський В., Сидоренко Т., Смолій І., Стефанович О., Стеценко Г., Тарнович Ю., Туркало М., Українка Л., Франко І., Храплива Л., Цегельська О., Цукорник О., Черінь Г., Черкасенко С., Чорнобицька Г., Чуб Д., Шевченко Т., Шіллер Ф., Шугай Ї. (Гошовська І.), Щербак М., Яворівський Є.

Коли в двох перших річниках вміщено твори 61 автора, то в третьому річнику по жовтень 1956 р. прибуло ще 17 нових прізвищ, отже разом друковано твори 78 авторів.

Коли початково в постачанні матеріялів авторами відчувалася перевага поезії, то в третьому році появи „Веселки" можна було вже збалянсувати віршований і прозовий матеріял і можна вже компонувати числа з перевагою прозового матеріялу. Покращала також в порівнянні до попередніх років наявність матеріялів із сучасного, актуального життя дітей у новій дійсності. Це питання незвичайно важливе, бо ці матеріяли наближають журнал до дитини, роблять його більш сприйнятливим. Труднощі справляє й українознавчий матеріял, бо невідомо, про яку Україну дітям писати — чи про ту, яка є тепер — адже ми її не знаємо, зрештою це могло б бути невказане з національно-політичних мотивів. Чи писати про ту, яку пам'ятаємо? Чи, врешті, про ту, яка живе в споминах старшого покоління? Адже це все належить вже до минулого, яке ледве чи вернеться, а діти так люблять актуальне, сучасне, живе.

У цьому питанні треба шукати компромісу — давати матеріял з історичного минулого, з недавноминулого та й сучасного життя, звертаючи увагу на вічнотривалі, незнищенні вартості українського народу і його духовости. Третя категорія труднощів у тому, що журнал призначений для дітей кожного віку, а кожна група віку вимагає іншого підходу й трактування.

Чергове джерело матеріялів — це архів ОПДЛ, в якому збереглися твори для дітей деяких авторів, що згинули від большевицької руки, чи пропали під час війни. Публікація їх спадщини в „Веселці" чи окремими виданнями буде скромною сплатою боргу вдячности за їх жертовну працю для добра української дітвори.

Редакція подбала про те, щоб у журналі співпрацювало якнайбільше сучасних, живучих ілюстраторів. Вони також розсіяні по всій землі, а коло їх постійно зростає. Поміж ілюстраторами є представники різних мистецьких шкіл, стилів і напрямків від старшої ґенерації мистців до наймолодшої ґенерації й дітей-мистців. У той спосіб діти знайомляться з рідними мистцями й їх творами, пізнають різний підхід та різну розв'язку ілюстраційних проблем на ступні, дітям доступному. Дітям прищеплюється любов до свого мистецтва та привчається їх бути в майбутньому його сприймачами. Деякий ілюстративний матеріял „Веселка" брала з архіву ВУАН та з колекції фотокартин М. Борецького. Частина походить з архіву ОПДЛ чи з приватних джерел. Ось прізвища мистців, що ілюструють „Веселку": Андрусів П., Антоновичева К., Баляс В., Бутович М., Гніздовський Я., Гординський Я., Гуцалюк Л., Дмитренко М., Іжакевич І., Касян В., Козак Е. (Еко), Крюков Б., Кульчицький Ю., Левицький М., Манастирський А., Михалевич М., Палій Л., Сидоренко П., Стебельський Б., Судомора О., Сурмач Я., Холодний П., Цісик К.

До 19-ти прізвищ ілюстраторів у двох перших річниках долучилися в 1956 р. ще чотири нові прізвища, отже разом ілюструє „Веселку" 23 мистці.

З інших родів мистецтва треба згадати участь у „Веселці" наших музик - композиторів. Досі вміщено композиції О. Залеського, Я. Ярославенка, українські народні мелодії та композиції дітей - учнів музичних шкіл.

Вміщено також фотокопію погруддя І. Франка, роботи скульптора О. Архипенка, та фотокопію нагробника І. Франкові, долота С. Литвиненка.

Технічну працю при складанні матеріялів в друкарні виконують — Адріян Лапичак, Микола Твердовський, ломку — Анатоль Домарацький та Яків Кулинич. Загальне технічне керівництво — Софрон Федів.

Не зважаючи на всі труднощі, доволі цікавий, різнородний і ід оглядом мистецьким та виховним вирівняний матеріял, який публікується в „Веселці", треба завдячувати згаданим людям доброї волі з-поміж працівників дитячої літератури — авторів, ілюстраторів, композиторів, виховників. (Далі буде)

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР ОЛЕГА ЛИСЯКА

Заходом Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку, в його приміщеннях відбудеться в п'ятницю дня 2 листопада о год. 8-ій вечора авторський вечір відомого письменника Олега Лисяка, лавреата нещодавнього літературного конкурсу „Києва" й автора нагородженої на цьому конкурсі новелі „Дієнбієнфу піддається завтра". У виконанні програми беруть участь, крім автора, артисти українських театрів Віра Левицька, Ліза Шашаровська-Чепіль та Богдан Паздрій. Вступне слово виголосить ред. Роман Купчинський.

ЯК ГОЛОСУВАТИМУТЬ АМЕРИКАНКИ В ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

дві партії намагаються догодити жінкам, щоб здобути їхні голоси. Для жіночих виборців кандидати подорожують по всій країні в жіночому товаристві (жінки з партійного проводу, дружини сенаторів і найближча родина кандидатів), бо це створює на мітингах атмосферу родинного дому й товариської вечірки, що дуже подобається жінкам. Для жінок влаштовують масові чайні сходини (того самого дня і о тій самій годині в цілій країні) з показом пропаґандивних фільмів і промовою кандидата, переданою через телевізію. Для жінок переводиться аґітація „від дверей до дверей", себто в формі особистого обходу виборців.

Ґледстон сказав колись, що хто є прихильником загального виборчого права, той не повинен питатися, який ужиток зроблять з нього виборці.

Але практичні політики розглядають право голосування жінок в аспекті партійних інтересів. Котра ж з партій виграє змагання за жіночі голоси? Довідаємося про це вже в найближчих днях. А втім, навіть вислід виборів не дасть певних відомостей про політичне вірую американок, бо при виборах не підраховують окремо жіночих голосів. Будуть знову тільки здогади, гіпотези, більш чи менш правдоподібні аналізи. І знову різні „психологи" будуть сушити собі голову над питанням, що рішає про жіночий голос? Зовнішність кандидата, включно з його зачіскою і краваткою, чи політична програма й сила аргументації?

Кураторія, адміністрація, професура, студенти й випускники

УКРАЇНСЬКОГО ТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ в НЮ ЙОРКУ

з глибоким сумом сповіщають про несподівану смерть першого президента У.Т.І., видатного українського політичного діяча й науковця професора

Арнольда Давидовича МАРҐОЛІНА,

що сталася 30-го жовтня ц. р. в Вашинґтоні (D.C.).

Хай буде легкою для Нього земля Його другої батьківщини! А український народ ніколи не забуде його участи у справі визволення України.

✝

Ділимося сумною вісткою з Друзями і Знайомими, що 18-го жовтня 1956 р. помер в Парижі

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ ТРУХЛИЙ

Член Студентського Хору Київського Університету св. Володимира, адвокат при Київській Судовій Палаті, Товариш Міністра Праці Української Народної Республіки, Член Української Республіканської Капелі й активний Член Української Паризької Громади.

ПАНАХИДА

буде відслужена

ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННІШИМ АРХИЄПИСКОПОМ ІГОРЕМ

в Українській Святотроїцькій Церкві при 21 вул. і 4 евеню в Ню Йорку,

В НЕДІЛЮ, 4-го ЛИСТОПАДА 1956 Р.,

о годині 12:30 вполудні.

Проф. ІВАН ТРУХЛИЙ — брат
КАТЕРИНА — братова
Д-р ВАСИЛЬ ТРУХЛИЙ і
Д-р ЮРІЙ ТРУХЛИЙ — племінники

Dwight D. Eisenhower

Richard M. Nixon

ВСЯЧИНА

ОХОЛОДЖУВАННЯ ВАГОНІВ ПІДЗЕМКИ ВИЯВИЛОСЯ НЕПРАКТИЧНИМ

Управа транспорту в Ню Йорку робила проби з охолоджуванням вагонів підземної залізниці і ствердила, що це не є практичне. Залізниці і автобуси можуть охолоджувати вози, бо довший час не відкривають дверей. Підземка стає майже кожної мінути, її вагони набиті пасажирами в ранішніх і вечірніх годинах, і двері мусять бути довший час відкриті, щоб висіли і всіли пасажири. Під час того до вагонів входить тепле повітря і виникає вологість яка гірша за гаряч. Пасажири заявляють, що Управа міського транспорту, дбаючи про вигоду пасажирів, повинна збільшити число вагонів та побудувати нові лінії підземки, а не видавати гроші на охолоджування яке в дійсності не уприємнює подорожування підземками.

ПІГУЛКИ ДОПОМАГАЮТЬ ЗАЛИШИТИ КУРЕННЯ

Професор біохемії і фізіології в університеті Льйолі в Шикаго д-р Дж. Репп твердить, що пігулки „бентрон" допомагають перестати курити без жадної шкоди для курця. Він каже, що курець перестане курити впродовж сімох днів і не буде мати жадних симптомів, на які деколи терплять ті, що нагло перестають курити. Д-р Репп впродовж трьох років вилікував від курення 490 налогових курців, які викурювали по дві-три пачки цигарок денно. Ці пігулки мають в собі „лобеліну", яку видобувають з рослини, подібної до тютюну. Про вислід лікування цими пігулками д-р Репп написав статтю до „Американського Журналу Медичних Наук".

Короткі Вістки

● **Півострів Синай,** на якому відбуваються тепер бої між ізраїльськими і єгипетськими військами, був тереном бойових акцій від непам'ятних часів. Через цей півострів маршував перський цар Кир Великий, потім його наступник Дарій, врешті Александер Великий, що формував там свої каравани верблюдів. На півдні Синайського півострова лежать три гори, з яких кожна має претенсію бути тією біблійною горою, де Мойсей склав 10 Заповідей Божих. Власне, через Синай Мойсей виводив жидів з єгипетської неволі.

● **У Тель Авів,** столиці Ізраїлю, вночі з вівтірка на середу, проведено перший за останніх вісім років летунський алярм. Чути було гук авіяційних моторів, але міста не бомбардовано. Мешканці Тель Авіву приготовані на найгірше.

● РОЗШУКИ ●

Софія Грицишяк ур. в Черлянах, Зах. Україна, пошукує мужа **Стефана Грицишяк** з Малкович, який перебував 1944-45 р. в шпиталі на Чехах у місті Ічін. Хто мав би якінебудь відомості в тій справі, прошу писати на адресу: **Zophia Hrycyniak, 2121 W. Chicago Ave. Chicago 22, Ill.** Заграничні часописи просимо про передрук, кошти звертаємо.

Катерина ГОЛДІН з Курович пошукує **Федька ВИТРИКУША** з села Солова, пов. Перемишляни, має бути в Ню Йорку. Маю вістку від брата Петра Витрикуша. Він сам, або хто знає про нього прошу писати на адресу: **Katherine Golder, 3908 Liggett Dr. Parma 29, Ohio.**

ДРЕБОТ ІВАН
з Дрогобича
має листа до відібрання
в Редакції „Свободи"
81-83 Grand Street
Jersey City 3, N. J.

ВИКАЗ ч. 2.

	(Каталогова ціна)	
Великі питання — І. Сагайда	$1.50	0.75
В кігтях НКВД — Ольга Мак	1.25	0.65
Квіти і бодяче — Тиберій Горобець-Остап Вишня	0.40	0.20
Колгоспні тварини — Г. Оруель	0.60	0.30
Колосся — Альманах „Русалки" Львів	0.75	0.35
Краса життя — Федір Дудко	0.15	0.10
Кетяни — Михайло Приймак	0.10	0.05
Куркульська вілія — Докія Гуменна	0.30	0.15
Літаври — Журнал літератури науки і мистецтва 4 числа	1.40	0.70
Літературно-Науковий Вістник — дві книги І. II.	2.00	1.00
Лейтнант Густль — Шніцлера	0.30	0.15
Мої дні — Борис Олександрів	0.35	0.15
Мораль — Гр. Наш — природа, зміст, історія та норми її	0.50	0.25
На гадючому острові — Дм. Чуб	0.45	0.25
Напередодні світової реформації — Гр. Домашовець	1.25	0.60
Напосні дні — Михайло Івченко	0.30	0.15
Народний флірт — весела товариська забава	0.15	0.10
Народні приповідки — частівки про нац. визвольну боротьбу	0.20	0.10
На хвилях моря — Йон Стіфензон — з ісланд. Вол. Яценків	0.50	0.25
Наше нац. ім'я — наш нац. герб — проф. С. Онацький	0.35	0.15
Наші дні — О. Данський	0.75	0.35
Не дискутувати — а викривати — В. Коваль	0.25	0.10
Незнайома — Антін Павлюк	0.15	0.10
Ненависть і любов — О. Бабій	0.25	0.15
Нотатник — Ю. Липа три томи	3.00	1.50
Ольга Ельф — Ярослав Готур	0.25	0.15
Оповідання — А. Чехов — у перекладі О. Бабія	0.25	0.10
Оповідання — Олекса Стороженко	0.30	0.15
Під Кизгуртом — Петро Волиняк	0.20	0.10
Під Корсунем — А. Кащенко — історична повість	0.65	0.30
Політична програма й устрій ОУН — Вид. ПУН	0.30	0.15
Полонений на кавказі — Гр. Толстой — В-во „Русалка"	0.30	0.15
Правда визволить вас — Волод. Татомир	0.25	0.10
Призначення України — Юрій Липа	2.00	1.00
Природна метода лічення — Ем. Теодорович	0.30	0.15
По другім світі — Сильвестер Калинець	0.40	0.20
Про полові справи — Д-р Михайло Кос	0.60	0.30
Проєкт — Організація і праця штабів	1.50	0.75
Прощання — Ірина Артим	0.20	0.10
Рідні гості — Софія Тобілевич	0.50	0.25
Робітництво — наука для діячів — Д-р Осип Назарук	0.25	0.10
Розстріляна муза — Яр Славутич	1.00	0.50
Рух національної єдности — Т. К. Павличенко	0.25	0.10
Сільсько-господарські машини — Інж. М. Приходько	1.30	0.65
Перлини англійських леґенд—українсько-англійський текст	0.35	0.15
Українсько-Англійський Словник — В. Захарків	0.75	0.30
Українсько-Французький Словник—Т. Науменко	0.75	0.30
Юкрейнісн Селф Едюкейтор — Самоучок укр. мови для англійців	1.25	0.60
Україна в огні і бурі революції — Із. Мазепа — 3 томи	4.50	2.25

ТАРЗАН, ч. 3765. Обдурений.

SOON, TARZAN PICKED UP A SPOOR. SOME-ONE HAD FLED HASTILY ALONG THE STREAM.

YET, IT SEEMED TOO OBVIOUS. THE APE-MAN GLANCED ABOUT--

--JUST AS ANOTHER ARROW CREASED HIS ARM! INSTANTLY, TARZAN REALIZED THE TRAP. HIS FOE HAD MADE A FALSE TRAIL, THEN BACK-TRACKED UP THE SHALLOW WATER TO HIDE IN WAITING!

Незабаром Тарзан натрапив на слід: хтось тікав поспішно вздовж русла ріки.

Слід був такий помітний, що мавполюдина спинилася на ньому очима . . .

. . . і саме в той час, як ще одна стріла врізалася в його рам'я, Тарзан збагнув миттю, що він опинився у пастці. Його ворог зробив фальшивий слід, і, перейшовши мілину, засівся, чекаючи на його прихід.